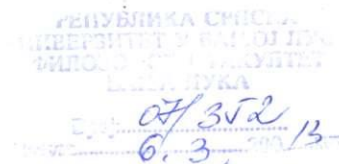

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФАКУЛТЕТ:

ИЗВЈЕШТАЈ

о оцјени подобности теме и кандидата за израду докторске тезе:

СОЦИЈАЛНО-ПСИХОЛОШКИ АСПЕКТИ РЕАГОВАЊА АДОЛЕСЦЕНАТА НА ВРШЊАЧКО НАСИЉЕ

кандидатата мр Мирослава Ђурића

ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

На основу члана 71. Закона о високом образовању („Службени гласник Републике Српске“, број 73/10) Наставно-научно вијеће Факултета на 179 .сједници одржаној 21.02.2013. године именовало је Комисију у сљедећем саставу:

1. доц. др Срђан Душанић, доцент, ужа научна област Социјална психологија, Филозофски факултет у Бањој Луци, председник
2. проф. др Драган Попадић, редовни професор, ужа научна област Социјална психологија, Филозофски факултет у Београду, члан
3. доц. др Сања Радетић- Ловрић ужа научна област Социјална психологија, Филозофски факултет у Бањој Луци, члан

1. БИОГРАФСКИ ПОДАЦИ, НАУЧНА И СТРУЧНА ДЈЕЛАТНОСТ КАНДИДАТА

Ђурић (Здравко) Мирослав, рођен је 01.06.1972. године у мјесту Миска Глава, општина Приједор, Република Српска, БиХ. Настањен је у мјесту Доњи Орловци бб, општина Приједор, Република Српска, БиХ. Држављанин је Републике Српске – БиХ. Ожењен је и отац је једног дјетета.

Основну школу је завршио у Љубији добивши и награду „Митар Трифуновић – Учо“. Средњу машинско - енергетску школу је завршио у Приједору 11. јуна 1990. године и стекао звање машински техничар.

Филозофски факултет у Бањој Луци, Одсек психологија је уписао 08. јула 1999. године и завршио га је у предвиђеном року. Просјек оцјена на студију је био 8,66.

Постдипломски магистарски студиј је уписао 15. фебруара 2005. године на

Филозофском факултету у Бањој Луци, Одејек психологија. Просјек оцјена на постдипломском магистарском студију је девет. Магистарски рад под називом „Професионалне преференције средњошколске омладине у условима високе стопе незапослености“ је одбранио 11. фебруара 2008. године на Филозофском факултету у Бањој Луци и стекао научни степен магистра наука – магистар психологије.

Од 01. јануара 1994. године запослен је у Министарству унутрашњих послова Републике Српске. На радном мјесту полицајца је радио од 01. јануара 1994. године до 30. септембра 2004. године. Од 01. октобра 2004. године до 31. августа 2008. године радио је на радном мјесту замјеник командира Полицијске станице у Љубици, а од 01. септембра 2008. године ради на радном мјесту шеф Одејка за спречавање малолетничке делинквенције у Одјељењу за спречавање општег криминалитета Сектора криминалистичке полиције Центра јавне безбједности Бања Лука. Има утврђен чин „виши инспектор“.

Завршио је већи број полицијских обука, а од децембра 2008. године је члан Радне групе за израду Оквирног наставног плана и програма у оквиру пројекта „Превенција насиља које укључује дјецу и промоција поштивања различитости у Босни и Херцеговини кроз образовни систем“ који имплементира Save the Children UK. Био је представник Министарства унутрашњих послова Републике Српске – члан Радне групе за стратешки циљ „Примјена казненог законодавства за малолетнике у пракси“ у оквиру Стратегије против малолетничког преступништва у Босни и Херцеговини (2006-2010). Учествовао је у изради приједлога Правилника о примјени мјере полицијског упозорења из члана 124. став 1. Закона о заштити и поступању са дјецом и малолетницима у кривичном поступку („Службени гласник РС“ бр. 13/10). У својству члана Радне групе Министарства унутрашњих послова Републике Српске 2010. године учествовао је у изради приједлога Правилника о примјени мјере полицијског упозорења из члана 124. став 1. Закона о заштити и поступању са дјецом и малолетницима у кривичном поступку („Службени гласник РС“ бр. 13/10).

Учествовао је и у већем броју семинара и пројеката попут: „Креирање услуга за дјецу изложену занемаривању и злостављању – сигурне куће за дјецу“, „Технике саслушања малолетних извршилаца и малолетних жргава кривичних дјела“, „Успостава бољих механизма сарадње између полиције и тужилаштва у Б и Х“, „Медији о дјецини дјецини у медијима“, „Бањалука безбједан град, негативне појаве, стање и превентивне мјере (просјачење, алкохолизам, наркоманија и насиље)“, „Превенција и сузбијање родно заснованог насиља у БиХ“, „Акције бригае за превенцију малолетничког криминала“, „Поступање са дјецом и малолетницима у кривичном поступку“, „Сексуална експлоатација дјеце у Републици Српској“ итд. Често је држао предавања у разним институцијама на теме попут: „Превенција малолетничке делинквенције“, „Превенција вршњачког насиља“ и „Превенција злоупотребе дуванских производа, алкохола и дрога“ итд.

Од 2004. године је члан Друштва психолога Републике Српске. Из подручја пријављене теме кандидат је објавио двије научне монографије на теме:

Ђурић, М. (2008). Професионалне преференције младих.. Лакташи: Графомарк.

Ђурић, М. (2012). Активности у превенцији малолетничке делинквенције (Социјално-психолошки приступ). Лакташи: Графомарк.

Поред монографија објавио је и научни рад :

Ђурић, М. (2008). *Егзогени и ендогени фактори малољетничке делинквенције* У Митровић, Љ. (Ур.) Малољетничка делинквенција као облик друштвено неприхватљивог понашања (стр. 421-434). Бања Лука: Висока школа унутрашњих послова.

2. ЗНАЧАЈ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

Насиље међу младима је свакако један од доминантних проблема који интересују скоро свако друштво, па тако и наше. Рађено је доста истраживања на ову тему, међутим, у већини тих истраживања фокус интересовања истраживача су били облици и учесталост насиља, а начини реаговања младих на насиље - знатно мање. Када су се истраживачи и бавили начинима реаговања младих на насиље, тада су углавном испитивали понашање насилника и жртви, а знатно рјеђе су испитивали начине реаговања „посматрача“ насиља. Постоји велики број истраживања (Stephenson i Smith, 1987, Olweus, 1991, Byrne, 1993, Siann i sar., 1993, prema Baety i Alexeyev, 2008; Craig i Pepler, 1995, prema Ahmed, 2005; Bonds i Stoker, 2000, O'Moore, 1997, prema Walsh, 2005; Olweus, 1993; Попадић, 2009;) која показују да веома висок проценат младих који није директно укључен у насиље. Младци који нису директно укључени у насиље могу својим чињењем или нечињењем подстицати насиље, али својом активношћу могу утицати и на заустављање и спречавање насиља (Craig i Pepler, 1997, O'Connell i sar., 1999, Hawkins i sar., 2001, према Попадић, 2009). Резултати низа истраживања (нпр., Hawkins i sar., 2001, Fekkes i sar., 2005, Попадић, 2009) показују да се стање по питању насиља међу дјецом и младима побољшало тамо гдје су вршњаци помагали. Лонгитудинална истраживања Peplera i sar. (1995, према Милосављевић, 2005) показују да адолесценти могу позитивно корективно дјеловати на своје вршњаке.

Основни допринос овог рада је управо у томе што се фокус помера са учесталости и облика насиља *на начине реаговања* младих на насиље. Додатни „искорак“ овог рада, како у теоријском, тако и у практичном смислу, представља интересовање за начине реаговања младих који нису директно укључени у насиље. Сматрамо да ће управо ово акцентирање на начине реаговања младих на вршњачко насиље допринијети експлицитнијем теоријском сагледавању различитих улога младих у вршњачком насиљу и пружити добру основу за планирање квалитетних превентивних програма за спречавање насиља међу дјецом и младима.

Контекст савремених социјализацијских процеса, резултати релевантних истраживања и теоријске концепције и модели наведени у уводу су подстакли да се дефинише *основни проблем истраживања: како се понашају и како реагују адолесценти у ситуацијама вршњачког насиља?* Конкретније, истраживање има за циљ да одговори на питање *која категорија адолесцената најконструктивније реагује на вршњачко насиље с обзиром на своју досадашњу улогу у насиљу, фактор пријатељства са жртвом/ама или насилником, те узраст и пол адолесцената.*

Да би се дошли до одговора на постављено питање у проблему овог

истраживања потребно је реализовати сљедеће задатке:

1. Испитати која категорија адолесцената, с обзиром на своју досадашњу улогу у насиљу, најконструктивније реагује на вршњачко насиље;
2. Испитати да ли фактор пријатељства адолесцената са насилником или жртвом/ама насиља значајно утиче на конструктивност њиховог реаговања на вршњачко насиље, те да ли, у просјеку, постоји разлика по овом питању између адолесцената различитог узраста, пола и адолесцената који су до сада имали различите улоге у вршњачком насиљу;
3. Испитати да ли узраст адолесцената утиче на конструктивност њиховог реаговања на вршњачко насиље, те да ли, у просјеку, постоји разлика по овом питању између адолесцената који су до сада имали различите улоге у вршњачком насиљу;
4. Испитати да ли пол адолесцената утиче на конструктивност њиховог реаговања на вршњачко насиље, те да ли, у просјеку, постоји разлика по овом питању између адолесцената који су до сада имали различите улоге у вршњачком насиљу;

На основу дефинисаног проблема, задатака и циљева истраживања произилазе главна и помоћне хипотезе.

Општа хипотеза: Претпоставља се да конструктивност реаговања адолесцената на вршњачко насиље зависи од њихове досадашње улоге у насиљу, пола, узраста и пријатељства са актерима насиља. Ова хипотеза ће провјерити поставке теорије социјалних веза, а у складу је са теоријом социјалних норми, теоријом размјене, интеракционо-симболичком теоријом, Шварцовим моделом личних норми, емпатијско-алтруистичким моделом, теоријом самоодбацивања и резултатима бројних истраживања и схватањима релевантних стручњака у овој области (Попадић, 2009 итд).

Хипотеза бр. 1.: Претпоставља се да адолесценти који до сада нису били директно укључени у вршњачко насиље, у просјеку, конструктивније реагују на вршњачко насиље него адолесценти из осталих категорија („насилници“ „жртве“ и „жртве/насилници“);

Хипотеза бр. 2.: Фактор пријатељства адолесцената са актерима насиља (жртвом/ама или насилником), у просјеку, значајно утиче на конструктивност њиховог реаговања на вршњачко насиље, без обзира на пол, узраст и досадашњу улогу у вршњачком насиљу. Конкретније, претпоставља се да ће адолесценти приликом реаговања на вршњачко насиље конструктивније реаговати и пружити већу помоћ жртви уколико су у бољем пријатељском односу са њом него са насилником.

Хипотеза бр. 3.: У просјеку, на вршњачко насиље конструктивније реагују адолесценти узраста 15-16 година него остали адолесценти, а најконструктивније реагују адолесценти из ове узрасне групе који до сада нису били директно укључени у насиље;

Хипотеза бр. 4.: У просјеку, на вршњачко насиље конструктивније реагују адолесценти женског него адолесценти мушког пола, а најконструктивније реагују

адолесценци женског пола који до сада нису били директно укључени у насиље;

Основе за ову хипотезе налазимо у теорији социјалних веза, теорији социјалних норми, теорији размјене, теорији самоодбацивања, интеракционо-симболичкој теорији, емпатијско-алтруистичком моделу и Шварповом моделу личних норми, те у низу истраживања (Adams i Laursen, 2001, Laursen i Pursell, 2009, Raffaelli, 1997, Петровић, 2009, Hartup, 1992, Laursen, 1995, 1996, Withersell i Harter, 1996, према Петровић и Вучетић, 2012; Keen, 2009, према National Center for Mental Health Promotion and Youth Violence Prevention, 2011; Петровић и Вучетић, 2012).

Избор метода психолошких истраживања условљен је екстензивитетом и интензивитетом предмета, циљем и задацима истраживања те теоријским и емпиријским изворима. С обзиром на те елементе овог истраживања кандидат је с правом одабрао *метод истраживања*.

Нацрт истраживања је факторијални униваријатни нацрт. Предвиђено је да се спроведе квантитативно емпиријско истраживање. Користиће се технике скалирања уз употребу упитника Ликертовог типа те вишета које служе за процјену одређивања улоге у насилној интеракцији.

У истраживању ће бити кориштени слjedeћи *мјерни инструменти*: упитник за одређивање улоге у насиљу и Инвентар хипотетичких ситуација насиља међу адолесцентима – 5 (ИХСНА-5).

Упитник за одређивање улоге у насиљу рађен је по узору на Олевјзов упитник и који је коришћен у пројекту „Школа без насиља“ у Србији (Поповић, 2009), уз напомену да је за ово истраживање упитник модификован, односно проширен са четири тврдње.

Инвентар хипотетичких ситуација насиља међу адолесцентима - 5 (ИХСНА-5) је конструисан за ово истраживање. ИХСНА-5 се састоји од пет вишета у којима су описане хипотетичке ситуације насиља међу адолесцентима (појединачни физички папад, групна туча, социјално искључивање, изнуда/пријетња и оговарање). У свим ситуацијама је вариран фактор пријатељства, тако да укупно има 14 хипотетичких ситуација. За сваку ситуацију је предвиђена петостепена скала Ликертовог типа, која се састоји од 7 до 9 тврдњи. Свака тврдња се односи на један од могућих начина реаговања на насиље међу адолесцентима. Поузданост мјерног инструмента ће бити утврђена израчунавањем алфа-кофицијента, а прије дефинитивне примјене мјерни инструмент ће, у припремној фази ради провјере и евентуалне адаптације, бити примијењен на мањем узорку (N=105).

Узорак ће чинити 1050 адолесцената узраста 13-18 година. Узорак ће бити подијељен по полу, узрасту (1. група: 13-14 година; 2. група: 15-16 година и 3. група: 17-18 година) и „статусу“ у насиљу (1. група: жртве; 2. група: насилници; 3. група: жртве-насилници; 4. група: адолесценци директно неукључени у насиље). Узорак је, с обзиром на узраст неслучајан-квотни, јер ће у свакој узрасној групи бити по 350 испитаника, док се по питању осталих варијабли узорак може сматрати пригодним.

Поступак истраживања. Истраживање ће бити спроведено у школама у већим градовима Републике Српске, у периоду од априла 2013. године до јула 2014. године. У истраживању ће испитаници учествовати анонимно и добровољно. Просјечно вријеме за попуњавање упитника је 35 минута. Испитаницима ће бити

прочитано упутство о попуњавању упитника.

Предложена статистичка обрада подataka . У овом истраживању, кориштењем СПСС програмског пакета, вршиће се сложене статистичке анализе. Поред дескриптивне статистике и статистике закључивање предвиђа се кориштење и рачунање: т-теста за независне узорке, униваријатна анализа варијансе и израчунавање Ф статистика, хи-квадрат, кластер анализа, факторске анализе итд.

Научни допринос овог истраживања тј. докторске дисертације се манифестује кроз теоријске и практичне аспекте. У теоријском смислу ово истраживање ће дати одговоре на аспект који није у ширим оквирима довољно испитиван, а односи се на начине реаговања адолесцената на вршњачко насиље. Поред тога, истраживање ће допринијети провјеру теорија и модела, које покушавају објаснити начине реаговања младих који нису директно укључени у насиље: теорије социјалних веза, теорије социјалних норми, теорије размјене, интеракционо-симболичке теорије, Шварцовог модела личних норми, емпатијско-алтруистичког модела и теорије самоодбацавања. Такође, ово истраживање ће допринијети порасту нивоа знања о феномену „дрепоса кривнице на жртву“, просоцијалним, алтруистичким, неутралним и понашањима адолесцената окренутих од својих вршњака. Резултати овог истраживања, у *практичном смислу*, могу допринијети сузбијању навикавања дјецe и младих (али и одраслих) на виктимизацију, повећању пружања социјалне подршке жртвама насиља, вршењу позитивних промјена социјалних ставова адолесцената према насиљу међу својим вршњацима, те стварању квалитетне основе за креирање превентивних програма који имају за циљ спречавање насиља међу младима.

Имајући у виду све теоријске и методолошке аспекте пројектованог истраживања можемо извести оцјену да је пријављена тема подобна за израду докторске дисертације.

3. ОЦЈЕНА И ПРИЈЕДЛОГ

Мр Мирослав Ђурић је завршио студиј психологије у четворогодишњем трајању, а затим постдипломски (четворосеместрални) студиј психологије стекавши звање магистар психологије. Има објављене двије научне монографије и један научни чланак из подручја пријављене теме. Стекао је вишегодишње радно искуство на позицији психолога, а учесник је и водитељ бројних семинара, савјетовања и развојних пројеката из области малолетничке делинквенције, што ће свакако олакшати емпиријско истраживање и интерпретацију његових резултата. Из тога произилази оцјена да је кандидат подобан за израду докторске дисертације.

Појаве којима се кандидат бави у приједлогу свог истраживања су веома актуелне и због својих нежељених посљедица веома важне, што свакако утиче на велику потребу за истраживањима попут овог. Поред практичне потребе, у научном и теоријском смислу, веома је важно да се направи искорак и да се испитају теоријски аспекти начина реаговања адолесцената на вршњачко насиље, који су до сада били прилично запостављени.

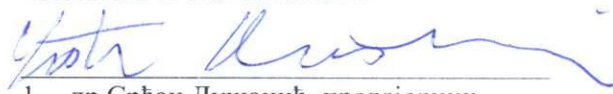
У методолошком смислу тема је коректно методолошки и емпиријски пројектована са јасно дефинисаним значајем истраживања, циљем, задацима, хипотезама, методама, инструментима, поступцима статистичке обраде података, динамиком организације истраживања. Кроз све ове аспекте нацрта истраживања кандидат је испољио одговарајући ниво теоријских и методолошких компетенција за научну обраду пријављене теме и допринос развоју психолошке науке поготово у сегменту разумјевања и превенције насиља младих. Комисија у консултацији са кандидатом предлаже да се првобитно осмишљени наслов теме ("Начини реаговања адолесцената на вршњачко насиље: важност улоге у насилној интеракцији, пријатељства, пола и узраста") преименује у наслов: "Социјално-психолошки аспекти реаговања адолесцената на вршњачко насиље".

Комисија је сагласна у оцјени да је тема "СОЦИЈАЛНО-ПСИХОЛОШКИ АСПЕКТИ РЕАГОВАЊА АДОЛЕСЦЕНАТА НА ВРШЊАЧКО НАСИЉЕ" подобна за израду докторске дисертације.

Имамо част и задовољство да предложимо да Наставно-научно вијеће Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци одобри израду ове докторске дисертације. Комисија прихвата приједлог да се за ментора именује доц. др Срђан Душанић.

Бања Лука:
27.02.2013.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ:

1. др Срђан Душанић, предсједник

2. др Драган Попадић, члан

3. др Сања Радетић-Ловрић, члан